

บังคับคดีรวมพลังทำดีเพื่อพ่อ

เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ กรมบังคับคดีได้จัดให้มีการสัมมนาเพื่อผลักดันวาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมภิบาล และการป้องกันการทุจริตและการประพฤติมิชอบในภาครัฐ รุ่นที่ ๒ ณ โรงแรมเชียงใหม่ออกคิด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรองศาสตราจารย์ชงทอง จันทรางศุ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านพัฒนาพฤติกรรมฯ ให้เกียรติเป็นวิทยากรบรรยายในหัวข้อ “บังคับคดีทำดีเพื่อพ่อ” โอกาสนี้จึงขออนุญาตนำสรุปสาระสำคัญๆ ของการบรรยายในครั้งนี้มาเผยแพร่ในเว็บไซต์ของกรมบังคับคดี เพื่อให้ผู้สนใจได้รับทราบ มีดังนี้

“สวัสดิข้าราชการกรมบังคับคดีทุกท่าน เมื่อคำวานนี้ได้มีโอกาสไปรับประทานอาหาร ซึ่งเป็นร้านเล็กๆ ประเภทอาหารอิตาเลียน ภายในร้านตกแต่งด้วยรูปถ่ายบ้างรูปเขียนบ้างตามธรรมเนียม และมีภาพอยู่ภาพหนึ่งที่คนไทยนิยมประดับในช่วงปีหรือสองปีที่ผ่านมา คือ รูปถ่ายพระเจ้าอยู่หัวและพระเจ้าแผ่นดินกว่า ๒๐ ประเทศ ที่ทรงฉายพระรูปร่วมกัน ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม สำหรับเราคงเห็นรูปนี้จนคุ้นเคยกันแล้ว ภายในร้านอาหารดังกล่าวมีชาวต่างชาตินั่งอยู่หลายโต๊ะ แต่มีฝรั่งโต๊ะหนึ่งลุกขึ้นไปดูรูปภาพดังกล่าวทั้งโต๊ะระหว่างที่กำลังรอคอยอาหาร ไม่รู้ว่าพูดอะไรกัน แต่ดูท่าทางแล้วคงจะตื่นตาตื่นใจ เพราะเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์สำคัญของโลกนับตั้งแต่มีประวัติศาสตร์มาหลายพันปี โอกาสที่จะมีพระเจ้าแผ่นดินกว่า ๒๐ ประเทศมาทรงฉายพระรูปร่วมกันนั้น มิใช่เรื่องง่าย เราเป็นคนไทย นับว่ามีโชควาสนาที่ได้เกิดมาเป็นข้าแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ผมแน่ใจว่าทุกคนที่อยู่ในห้องนี้คงไม่มีใครมีอายุเกิน ๖๐ ปี ถ้าเกินคงต้องมีอะไรผิดปกติ เพราะถ้าอายุเกิน ๖๐ ปี ต้องเกษียณอายุราชการแล้ว เมื่อยังไม่เกิน ๖๐ ปี ก็แสดงว่าเราทุกคนเกิดมาในรัชกาลปัจจุบัน เมื่อเกิดมาก็เห็นพระเจ้าอยู่หัวอยู่พระองค์เดียว ไม่มีใครเคยเห็นรัชกาลที่ ๗ หรือรัชกาลที่ ๘ พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงครองราชย์มายาวนานถึง ๖๒ ปี นับว่าเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงครองราชย์ มาอย่างยาวนาน ถ้าถามว่า ในอดีตของโลกเคยมีพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงครองราชย์นานๆ บ้างหรือไม่ ต้องตอบว่า มี คือ พระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะของประเทศญี่ปุ่น ทรงครองราชย์ระหว่างช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง โดยทรงครองราชย์นานถึง ๖๕ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ยังไม่ทำลายสถิติโลก แต่ทำลายสถิติของประเทศไทยเท่านั้น สถิติการครองราชย์ของพระเจ้าแผ่นดินของประเทศไทยที่ครองราชย์ยาวนานที่สุดพระองค์ก่อนคือ รัชกาลที่ ๕ โดยทรงครองราชย์เป็นเวลา ๔๒ ปี

บัดนี้ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทำสถิติใหม่ คือ ทรงครองราชย์ ๖๒ ปี ในเมื่อครั้งที่รัชกาลที่ ๕ ทรงครองราชย์ครบ ๔๐ ปีนั้น ประชาชนคนไทยได้ร่วมใจกันถวายของขวัญแด่พระเจ้าอยู่หัว โดย น้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายพระบรมรูปทรงม้า โดยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (รัชกาลที่ ๖) เป็นผู้กราบบังคมทูลพระกรุณาแทนประชาชนคนไทยทั้งประเทศ มีใจความสำคัญว่า “ระยะเวลาที่พระเจ้าแผ่นดินทรงครองสิริราชสมบัติมายาวนานนั้น ประชาชนได้ร่วมกันเฉลิมฉลอง แสดงความปิติยินดีเป็นพิเศษ แต่ถ้าจะให้เกิดความพิเศษขึ้น ควรจะคิดต่อไปอีกชั้นหนึ่งว่า พระเจ้าแผ่นดินที่ทรงครองราชย์นานๆ นั้นมีมาก แต่ที่ราษฎรมีความปิติยินดีต้องประกอบด้วยปัจจัย ข้อหนึ่งคือ เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงทำคุณงามความดีอันเป็นประโยชน์กับประชาราษฎร์ด้วย ประชาชน จึงจะมีความปิติยินดีเป็นทวีคูณ”

สำหรับผู้บริหารทั้งปวงไม่ว่าตำแหน่งใดอยู่ในหน้าที่นานๆ สามารถมองได้สองทาง คือ สามารถทำประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง อย่างที่รัฐบาลบอกว่า จะสานต่อนโยบาย ๔ ปี ๖ ปี ๘ ปี ในทางตรงข้าม สำหรับผู้บริหารไม่ว่าระดับสูงระดับกลางหรือระดับไหน ถ้าทำตรงกันข้ามคือ อยู่เฉยๆ ได้ชื่อว่า อยู่ไปวันๆ เช่น ทราบทั้งวัน ไม่สั่งการอะไรเลย ใครถามอะไรก็ไม่ตอบ เก็บซุกไว้ได้โต๊ะ ไล่ลิ้นชักไว้ หรือซำร้าย บางคนอยู่ไปแล้วทำให้คนอื่นหน้ากอกหน้าใจ ลูกน้องรู้สึกว่ายู่แล้วหน่วยงานของเราแย่ลงเรื่อยๆ การอยู่นานไปสำหรับผู้บริหารแบบนี้ก็จะอันตรายและไม่เป็นประโยชน์ แสดงให้เห็นว่า การเป็นผู้บริหารหรือคนทำงานระยะเวลาที่อยู่ยาวนานๆ นั้น ก็มีประโยชน์เพราะสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง แต่ทางตรงกันข้าม หากอยู่นานโดยไม่ทำอะไรหรือการอยู่นานโดยทำให้คนอื่นหน้ากอกหน้าใจ อันนั้นก็สมควรอยู่ย้อนกลับมาพูดถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบันที่เรามีโชควาสนาได้ เกิดมาพบเห็นเหตุการณ์อย่างนี้ เมื่อตอนเด็กๆ เวลาใครพูดถึงรัชกาลที่ ๕ อดนึกอิจฉาคูณปู่คุณย่าคุณตา คุณยายไม่ได้ เพราะอยากเห็นรัชกาลที่ ๕ ว่าท่านเป็นอย่างไร มีนิสัยใจคอเป็นอย่างไร ท่านน่ารักแค่ไหน แต่ทุกวันนี้ความอิจฉานั้นเบาบางลงแล้ว เพราะเหตุว่าพอมานึกกลับกันว่า ในวันข้างหน้าอีก ๕๐ ปี คนที่เกิดไม่ทันรัชกาลปัจจุบันนี้ เขาต้องอิจฉาเราที่เรามีโอกาสได้เกิดมาทันและได้พบเห็นพระเจ้าแผ่นดินที่ประเสริฐสุดพระองค์หนึ่ง ทุกวันนี้คนไทยยังไม่ลืมความปิติยินดีดังกล่าว ถามว่าเพราะเหตุใด ก็เพราะพระองค์ท่านไม่ได้ทรงอยู่เฉยๆ ตลอดระยะเวลา ๖๐ ปีที่ทรงครองราชย์ แต่เพราะทรงทำอะไรให้เราตลอด มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอยู่มากมายทั่วประเทศ แต่วันนี้อยากจะบอกว่า สิ่งที่จะพูดคือ ไม่ใช่เรื่องทำอะไร ปัญหาคือว่าพระองค์ท่านทรงทำอย่างไร ทำอะไรกับทำอย่างไรนั้นไม่เหมือน

กัน ทำอะไรคือ what แต่เรากำลังพูดถึง how พระองค์ท่านทรงทำอะไรถึงประสบความสำเร็จ และทรงทำอะไรถึงจับใจคนได้มาก

ท่านทั้งหลายคงรู้จัก ก.พ.ร. (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ) มีปัญหาหนึ่ง ที่ ก.พ.ร. ได้วิเคราะห์ออกมาว่า คนสมัยใหม่ที่จบมหาวิทยาลัยไม่ค่อยเข้าทำงานราชการ เพราะเหตุว่าแรงจูงใจไม่สู้จะเข้มแข็งเท่ากับภาคเอกชน ภาคเอกชนเขามีทรัพยากรมากกว่า ทุกวันนี้ประเทศเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเจริญเติบโตมาก หรืออาจจะกล่าวได้ว่า มากกว่าภาคราชการด้วยซ้ำ มีสุภาษิตว่า สิบพ่อค้าไม่เท่าหนึ่งพระยาเลี้ยง ตอนนี้เป็นเช่นนั้นแล้ว พระยาก็ไม่ค่อยจะมีเงินกินข้าว ผู้เจ้าสัวทั้งหลายไม่ได้ ก.พ.ร. จึงคิดหาวิธีให้คนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาทำงานในระบบราชการ ให้มีความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งก่อนข้างจะชัดเจน โดยการกำหนดหลักสูตรหนึ่งขึ้น เปิดรับนักเรียนที่จบปริญญาตรีหรือปริญญาโทอายุไม่เกิน ๓๐ ปี หรือจบปริญญาเอกอายุไม่เกิน ๓๕ ปี มีผู้สมัครเข้าสอบคัดเลือกพันกว่าคน คัดเลือกแล้วได้ ๓๕ คน นำมาอบรมเป็นเวลา ๒๖ เดือน ผมเป็นกรรมการคนหนึ่งในหลักสูตรดังกล่าว วิธีการเรียนหนังสือของเด็กเหล่านี้มีทั้งเรียนในชั้นเรียนเป็นเวลา ๒ - ๓ เดือนแล้วส่งไปฝึกงานตามที่ต่างๆ เช่น ไปทำงานกับผู้ว่าราชการจังหวัดประมาณ ๕ เดือน กลับมาเรียนหนังสืออีก ๑ เดือน ไปทำงานกับปลัด รองปลัด หรืออธิบดี ประมาณ ๓ - ๔ เดือน แล้วไปทำงานกับประธานหรือซีอีโอของบริษัทเอกชนประมาณ ๓ เดือน ไปทำงานกับทูตหรือกงสุลในต่างประเทศประมาณ ๔ เดือน ให้มีความรู้ในแง่มุมต่างๆ ซึ่งรุ่นแรกนั้นจบแล้ว ในโอกาสการจบหลักสูตรดังกล่าวได้นำนักเรียนรุ่นแรกเข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รับพระราชทานวุฒิปัตร์เพื่อประหยัดเวลาก็ได้จัดให้ผู้แทนรับวุฒิปัตร์ครั้งเดียว และท่านมีพระราชดำรัสอันมีใจความตอนหนึ่งว่า “คนที่อยู่ในระบบราชการจะคุ้นกับสิ่งที่เรียกว่า กฎ มาก แต่ทุกวันนี้ในโลกยุคใหม่ กฎนั้นเขาพยายามที่จะเปลี่ยนไป เรียกใหม่ว่า ข้อตกลง” ดังนั้น คนที่อยู่ในระบบราชการทุกวันนี้คงต้องมาข้อนคิดในอดีตนั้น เราอาจจะคิดว่ารัฐอยู่ในฐานะเป็นผู้ที่มีอำนาจยิ่งใหญ่กว่าประชาชน แล้วรัฐก็อยู่ในฐานะซึ่งเหนือกว่า คอยออกคำสั่ง ออกคำบัญชา ราษฎรก็ต้องปฏิบัติตาม ผมเคยท่องหนังสือว่า กฎหมายคือ คำสั่ง คำบัญชาของรัฐบาลที่ประกาศใช้บังคับแก่ราษฎรทั้งหลาย ผู้ใดฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ ผู้นั้นต้องรับโทษมองไปในเรื่องการบังคับบัญชา เป็นการสั่งการจากภาครัฐ แต่ที่แท้จริงแล้ว ถ้าถอยกลับไปดูความคิดรากเหง้าของนิติบัญญัติ ท่านทั้งหลายก็จะพบว่า อำนาจนิติบัญญัตินั้น เกิดขึ้นจากสัญญาประชาคม สัญญาประชาคมก็คือมนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม และเห็นประโยชน์ของการที่จะมาอยู่ร่วมกัน คนนั้นไถนาแก่

คนนี้ล่าสัตว์เก่ง คนนี้ตกปลาเก่ง คนนี้ปลูกผลไม้เก่ง ต่างคนต่างทำแล้วเอามาแลกเปลี่ยนกัน มาแบ่งปันกัน แต่การมาอยู่รวมกันนั้น ตามธรรมชาติต้องมีหัวหน้า ผุ่งช้างก็ยังมีจำฝูง มนุษย์เราอยู่รวมกันแม้เป็นสิ่งล้มลุก เช่น เฝือกอินเดียนแดง ก็ยังมีหัวหน้าเผ่าเลย มนุษย์ก็ยอมสละอำนาจในการทำตามใจตัวเอง ยอมทำตามหัวหน้า ทำตามกติกา เมื่อแรกๆ คงเป็นกติกาที่ทุกคนช่วยกันคิดช่วยกันสร้าง เป็นส่วนหนึ่งของคำว่าธรรมาภิบาล คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งที่รับสั่งที่ว่า กฎเขาเลิกคิด แล้วเขาคิดเป็นข้อตกลง แปลว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ และมีคำอีกหลายคำ เช่น การรับฟังความคิดเห็น ประชาพิจารณ์ ประชามติ เป็นคำที่เราได้ยินเสมอในโลกยุคปัจจุบัน รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จะมีคำเหล่านี้ แต่ถ้ากลับไปดูรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๓๕ จะไม่มี เพราะผ่านไป ๑๕ ปี แล้ว แต่ตรงนี้มีข้อพิจารณา หรือ ข้อที่อยากจะฝากไว้ให้ช่วยกันใช้ด้วยความระมัดระวัง คือ ในสังคมไทยระหว่างคำว่าประชามติ ประชาพิจารณ์ การรับฟังความคิดเห็น แต่ละคำมีความหมายแตกต่างกัน เฉพาะ “ประชามติ” นั้น ดูเหมือนจะมีความหมายที่แน่นอนชัดเจนในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ คือ การที่ให้คนทั้งประเทศตัดสินใจลงมติร่วมกัน แต่ถ้าพูดถึงคำว่าประชามติในรัฐธรรมนูญก็ต้องเป็นประชามติของประเทศไทยทั้งประเทศ ตั้งแต่มีการจัดตั้งประเทศไทยขึ้นมา เพิ่งมีครั้งเดียว เป็นการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ส่วนในต่างประเทศเขาทำประชามติบ่อยพอสมควร หลักการของการลงประชามติมีหลายข้อ อย่างหนึ่งคือ การให้โอกาสเท่าเทียมกัน สำหรับคนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในการที่จะพูดอธิบายความเห็นของเขา ท่านลองนึกย้อนไปดูว่าประชามติรอบที่ผ่านมาในบ้านเรานั้น สามารถทำกระบวนการตรงนี้ได้เต็มที่จริงหรือไม่ อย่างที่สองต้องระวังอย่าให้การทำประชามติเกิดจากอารมณ์ ไม่ใช่เหตุผล แต่โดยกฎหมายแล้ว เมื่อมีประชามติอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ก็ต้องรับผลนั้นไปปฏิบัติ จะไปปฏิเสธว่ามาจากอารมณ์ไม่ได้ ก็ต้องยอมกัน

มีอีกคำหนึ่งคือ การรับฟังความคิดเห็นประชาชน ท่านทั้งหลายคงเห็นแผนพัฒนา กฎหมายของกระทรวงยุติธรรมหรือแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการต่างๆ ซึ่งแต่ก่อนไม่มีการจัดทำเปรียบเหมือนกับคนออกจากบ้านแล้วขว้างลูกตามใจชอบ ไม่รู้ว่าจะไปทางไหน แผนพัฒนา กฎหมายได้มีการยกร่างเบื้องต้นเสร็จแล้ว ให้ไปรับฟังความคิดเห็นประชาชนด้วย โจทย์ที่อยากของการรับฟังความคิดเห็น คือ ต้องสำรวจคนกลุ่มเป้าหมายที่น่าจะมีความคิดเห็นในเรื่องนั้น ถ้าทำอย่างนี้ได้ ความคิดเห็นนั้นก็จะมีคุณค่า มีน้ำหนักน่าฟังมาก

ขอเล่าถึงประสบการณ์อย่างหนึ่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่ อยู่ในระบอบราชการมานานแล้ว ผู้บริหารมีแนวคิดและมีนโยบายการศึกษาของชาติที่ต้องการจะให้ออกนอกระบบราชการ แต่แน่นอนว่าจุฬาฯ มีคนทำงานมากกว่า ๑๐,๐๐๐ คน จะให้ทุกคนคิดเหมือนกันหมดนั้นเป็นไปได้ไม่ได้ บางคนชอบแบบเดิม บางคนอยากไปอยู่ในระบบใหม่ซึ่งยังเป็นหน่วยงานของรัฐอยู่แต่จะเปลี่ยนวิธีบริหารจัดการ ทำให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น มีความคิดที่จะจัดการลงประชามติในเรื่องนี้ แต่อยากจะถามว่า จุฬาฯ เป็นของคนที่ทำงานอยู่ในจุฬาฯ เท่านั้น หรือจุฬาฯ เป็นมหาวิทยาลัยของประเทศไทย เพราะฉะนั้นการลงประชามติควรจะเป็นของคนทั้งประเทศ แต่ถ้าจะโหวตกันก็เป็นเพียงความเห็นเท่านั้น ไม่ใช่ประชามติ เพราะประชามติมีผลผูกพันทางกฎหมาย

การรับฟังความคิดเห็นมีประโยชน์ คือ เป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าของความคิดที่อยากจะเปลี่ยนแปลง อยากเสนออะไรใหม่นั้น ได้ชี้แจงต่อคนที่คัดค้าน ที่สำคัญคือว่า ขอให้คนไปรับฟังตั้งใจฟังจริงๆ ฟังแล้วเอาสิ่งที่เขาพูดมา คิดต่อ มีกรณีศึกษาที่น่าสนใจเรื่อง โรงไฟฟ้าที่บ่อนอก มีเอกชนไปสร้างโรงไฟฟ้า ชาวบ้านไม่รู้ว่าอะไรคือโรงไฟฟ้า ก่อปัญหาเรื่องมลภาวะ สูดทำยติรันพันแทงกัน บริษัทขาดทุนเป็นร้อยล้านพันล้าน แต่ไปสร้างใหม่ที่สระบุรีเพิ่งสร้างเสร็จประมาณ ๒ – ๓ ปี การบริหารโดยการมีส่วนร่วมของบริษัทมีความน่าสนใจมาก ยกตัวอย่างเช่น เขาบอกว่าชาวบ้านกลัวว่าจะมีมลภาวะ บริษัทตรวจวัดค่ามลพิษแล้วแต่ชาวบ้านไม่เชื่อ หว่าบริษัทก็คงรู้กันกับคนตรวจวัดค่ามลพิษ บริษัทจึงมีวิธีในการทำความเข้าใจกับชาวบ้าน เช่น พาไปดูกิจการโรงไฟฟ้าแบบเดียวกันในประเทศใกล้เคียง เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย แล้วนำนักวิชาการมาพบกับชาวบ้าน และเชิญชาวบ้านมาเป็นกรรมการตรวจวัดค่ามลพิษ การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างความไว้วางใจกัน ทำให้เขาารู้สึกว่าเราจริงใจต่อเขา ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ ตั้งแต่การให้ความรู้แล้วมีกลไกมีเครื่องมือในการตรวจสอบที่สำคัญ คือ ชาวบ้านมีส่วนร่วมด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติอย่างนี้มาโดยตลอด ถึงแม้ว่าจะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ จริงอยู่ไม่ใช่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ถึงกระนั้นความเป็นจริงเวลาที่พระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปตามสถานที่ต่างๆ และเมื่อทรงมีพระราชดำริจะสร้างฝายน้ำหรือทำเขื่อน ในเบื้องต้นจะทรงรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนโดยตรง รัฐธรรมนูญเพิ่งจะมีการบัญญัติเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติมากกว่า ๔๐ ปีแล้ว เพราะมี

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่อยู่ในคำว่าธรรมาภิบาล

ในมิติของกรมบังคับคดี การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น อาจจะมองได้สองมุม มุมหนึ่งคือในฐานะที่เราเป็นข้าราชการและมีประชาชนมาใช้บริการ มารับบริการจากเรา มีกติกา มีระเบียบ มีกฎหมาย หลายฉบับที่เราเป็นคนถืออยู่ เป็นผู้ปฏิบัติอยู่ เป็นกติกาที่ใช้อยู่ เราลองกลับไปทบทวนว่า กติกาเป็นกฎหรือเป็นข้อตกลง ต้องย้อนกลับไปถามตัวเราเอง บางอย่างเป็นไปเพื่อความสะดวกของเรา มีสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินสำหรับผู้เสียหายจำเลยในคดีอาญา มีคุณป้าคนหนึ่งถูกตำรวจจับด้วยข้อหาเป็นมือปืนรับจ้างขับรถกระบะไปยิง คุณป้าคนนี้ขับรถก็ไม่เป็น ยิงปืนก็ไม่เป็น ทำงานในไร่อ้อย แต่สุดท้ายตำรวจก็ไปจับผู้ร้ายที่มีชื่อและนามสกุลเดียวกันมาได้ ป้าก็มาร้องทุกข์ที่หน่วยงานหนึ่ง มีข่าวปรากฏในโทรทัศน์ ผมเห็นว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนจึงเรียกประชุมกรรมการ และกรรมการมีมติให้จ่ายเงินค่าทดแทนให้ แต่ปรากฏว่าอีกหนึ่งเดือนป้าก็มาหาใหม่ คิดว่าจะมารับเงิน แต่ไม่ใช่ เพียงแต่มาแสดงตนตามระเบียบของหน่วยงานนั้น ซึ่งต้องมาแสดงตนก่อนว่ายังมีชีวิตอยู่ จึงจะสามารถตั้งใบฎีกาเบิกเงินต่อไปได้ ขั้นตอนมีมากมายทำให้ประชาชนไม่ได้รับความสะดวก จะเห็นว่าไม่ได้รับฟังความเห็นของประชาชนเลย เป็นกฎจริงๆ ไม่ใช่ข้อตกลง ต้องให้คนที่มารับบริการมานั่งคิดว่าควรจะทำอะไร อย่างเป็นบ้าง ถึงจะเป็นธรรมาภิบาล ส่วนในมิติที่ ๒ เราไม่ได้หมายถึงการให้บริการ แต่เป็นข้อตกลงที่ทุกคนเห็นด้วย และร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติตามนั้นอย่างภาคภูมิใจ”
